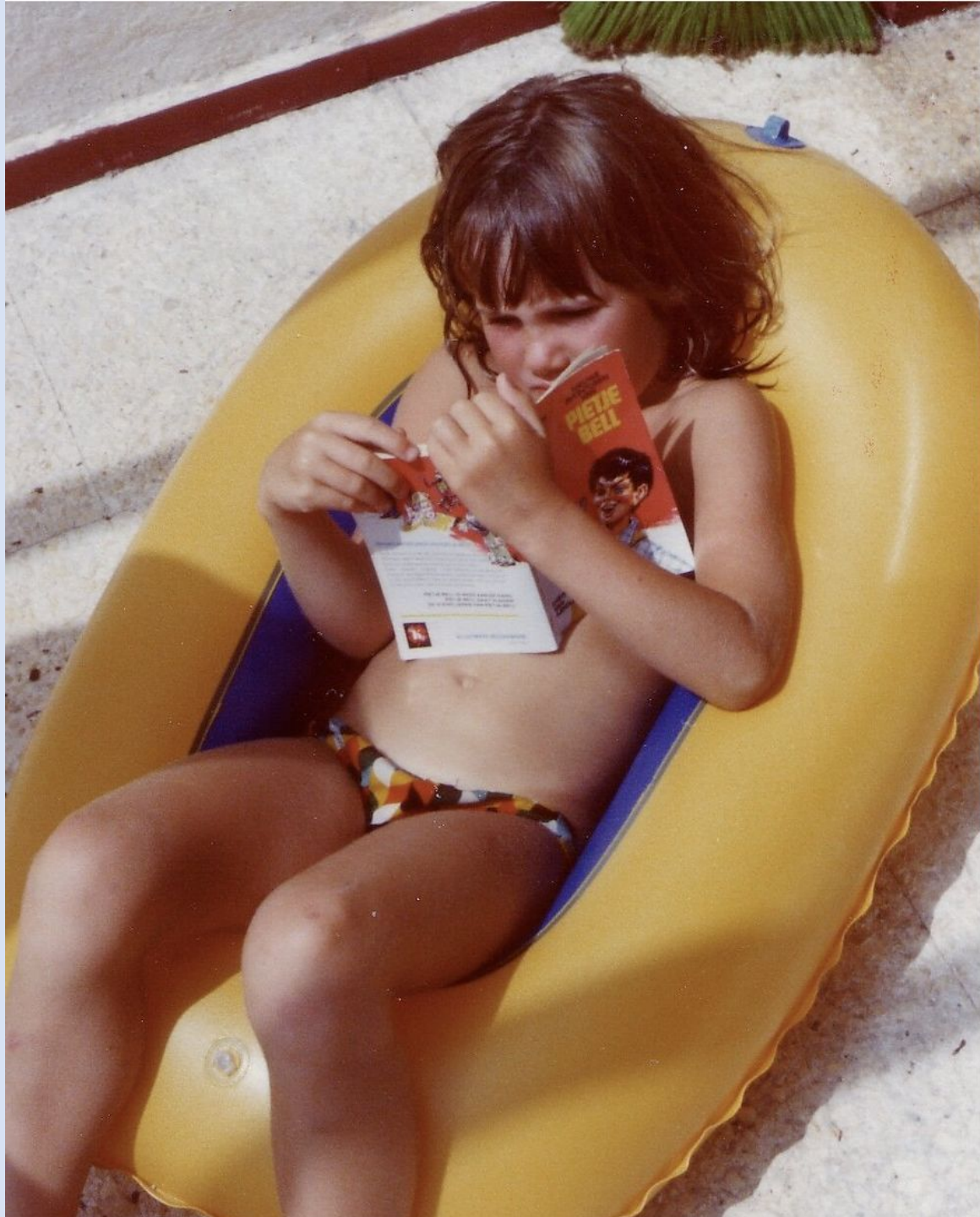

Betere boeken voor kennis en plezier: de bibliotheek in de klas

Prof.dr. Yra van Dijk

Kenniscirkel Educatie Probiblio, 10 december 2024

De leescrisis is als de klimaatcrisis

Hoe minder je leest, hoe minder je weet

De leesvaardigheid onder jongeren in Nederland is in één generatie tijd sterk afgenomen. Is de digitalisering daar debet aan? In andere gedigitaliseerde landen lezen jongeren wél goed. Uit analyse blijkt: het fundament van het onderwijsgebouw is rot.

Yra van Dijk en Marie-José Klaver beeld Kamagurka
18 mei 2022 – verschenen in nr. 20

Trouw

MAATSCHAPPELIJKE RZAAMHEID&ECONOMIE RELIGIE&FILOSOFIE OPINIE CULTUUR&MEDIA SPORT PODCASTS

Leesvaardigheid

Onderwijsinspectie: Deel vmbo'ers leest onder niveau van basisschool

Onder redactie van Yra van Dijk, Marie-José Klaver,
Els Stronks en Michla Haasel

OMDAT
Op naar effectief
LEZEN
leesonderwijs
LOONT
in Nederland

ym

De leescrisis in het onderwijs

In een serie van vier artikelen onderzoeken hoogleraar en letterkundige Yra van Dijk en docent Nederlands Marie-José Klaver waar de leescrisis vandaan komt, hoe groot de leescrisis is, en wat er nodig is om het tij te keren. Wat wordt er gedaan om de leesvaardigheid van Nederlandse jongeren te verbeteren en waarom is lezen zo belangrijk?

De leescrisis (2)

Laaggeletterdheid vergroot de ongelijkheid en het is een schande dat we dat accepteren

Yra van Dijk en Marie-José Klaver 6 juli 2022

De leescrisis (1)

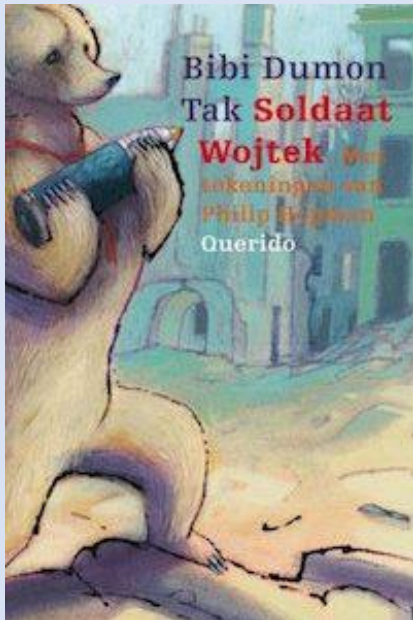
Waarom kinderen niet meer lezen (en hun leraren ook niet)

Yra van Dijk en Marie-José Klaver 18 mei 2022

Soldaat Wojtek van Bibi Dumon Tak

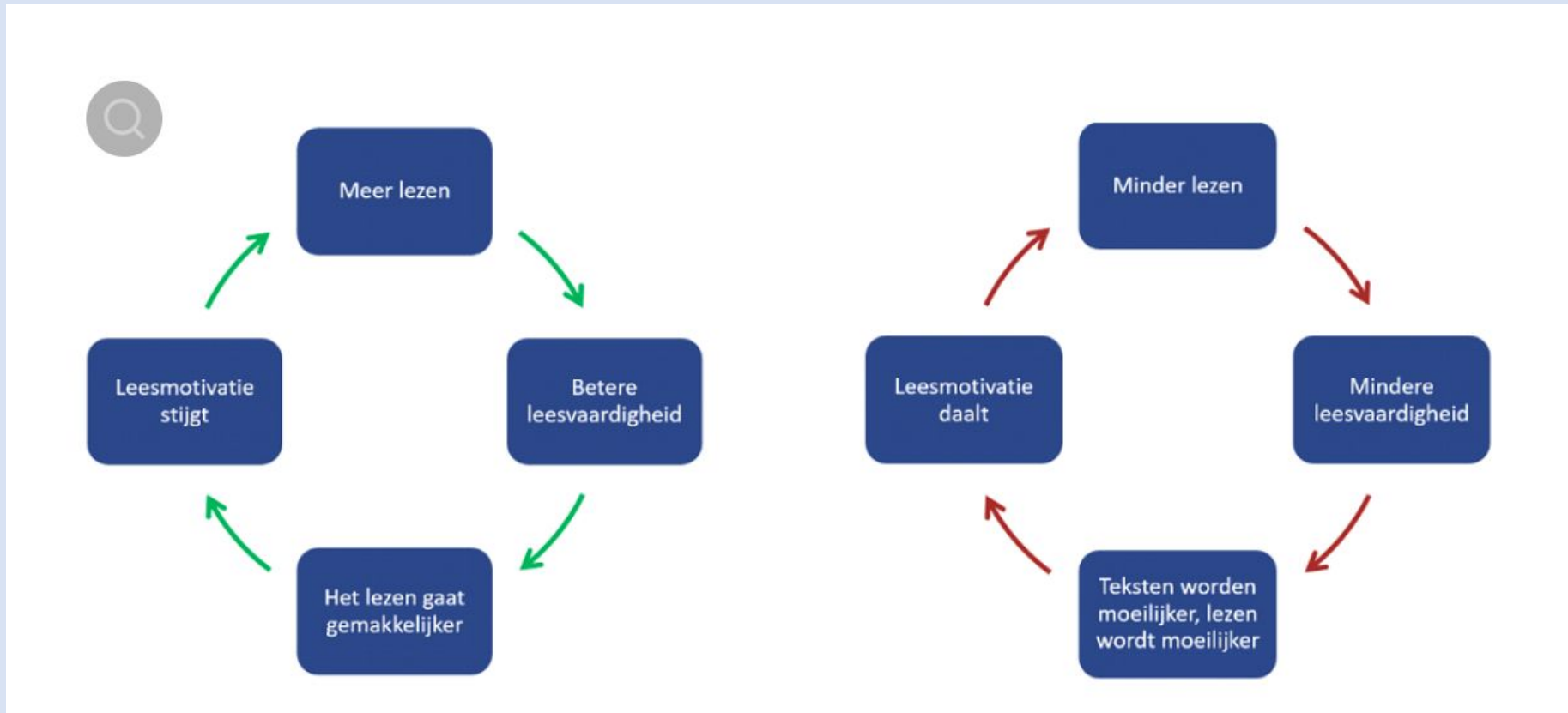
2008: Kinderboek voor ca. 10 jaar (groep 6/7)

2022: boek voor het voortgezet onderwijs, niveau 1 van Lezen voor de lijst (12-15 jaar).

**Naar literatuur in de klas: waarom,
wat en hoe?**

Waarom meer lezen? De opwaartse spiraal:

Plezier én leren

6x Waarom literatuur in de klas

- Kerndoelen
- Leesvaardigheid: Rijke taal voor kennis
- Burgerschap
- Culturele geletterdheid
- Leesvoldoening
- Persoonsvorming

Domein C. Literatuur | Subdomein C1 Literatuur als systeem

Kerdoel 17 - Inzicht in verhalende teksten

Doelzin PO:	Doelzin onderbouw VO:
De leerling toont inzicht in verhalende teksten met behulp van kennis over verteltechnieken.	De leerling toont inzicht in verhalende teksten met behulp van kennis over verteltechnieken.
Het gaat hierbij om:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none">• beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is en hoe het verhaal zich ontwikkelt;• onderscheiden van soorten personages als hoofd- en bijfiguren, helpers en tegenspelers;• beschrijven van de vertelperspectieven;• herkennen van technieken die een schrijver gebruikt om spanning op te bouwen;• beschrijven waar, wanneer en onder welke omstandigheden een verhaal zich afspeelt.	<ul style="list-style-type: none">• beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is, hoe het verhaal zich ontwikkelt en wat die ontwikkeling beïnvloedt;• onderscheiden van soorten personages en het beschrijven van hun ontwikkeling;• uitleggen wat het effect is van het vertelperspectief;• beschrijven hoe een schrijver verschillende technieken gebruikt om bepaalde effecten te bereiken;• beschrijven waar, wanneer en onder welke omstandigheden een verhaal zich afspeelt.

Kerdoel 18 - Verkennen van literaire genres

Doelzin PO:	Doelzin onderbouw VO:
De leerling verkent genrekenmerken van literatuur.	De leerling verkent genrekenmerken van literatuur.
Het gaat hierbij om:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none">• verkennen van genres in poëzie-, proza- en dramateksten;• verkennen van de rol van beeldgebruik in diverse genres;• herkennen van figuurlijk taalgebruik, stijlfiguren, beeldspraak, rijm, ritme en visuele elementen.	<ul style="list-style-type: none">• herkennen van genres en mengvormen van genres in poëzie-, proza- en dramateksten;• verkennen van de rol van beeldgebruik in diverse genres;• herkennen van het effect van figuurlijk taalgebruik, stijlfiguren, beeldspraak, rijm, ritme en visuele elementen;• analyseren van het effect van verschillende verschijningsvormen van literatuur.

Kerdoel 19 - Leesvoorkeur

Doelzin PO:	Doelzin onderbouw VO:
De leerling kiest nieuwe teksten op basis van eerdere lees-, luister- en kijkervaringen.	De leerling kiest nieuwe teksten op basis van eerdere lees-, luister- en kijkervaringen.
Het gaat hierbij om:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none">• verkennen van rijke en gevarieerde literatuur, van verschillende genres en schrijvers;• evalueren van persoonlijke lees-, luister- en kijkervaringen;• verwoorden van persoonlijke voorkeuren en keuzes op basis van tekstgenres en -kenmerken, de eigen leesvaardigheid en interesse;• aangaan van nieuwe leesuitdagingen binnen een vaste leesroutine en verbreden van de eigen leesvoorkeur.	<ul style="list-style-type: none">• verkennen van rijke en gevarieerde literatuur, van verschillende genres en schrijvers;• evalueren van persoonlijke lees-, luister- en kijkervaringen;• beargumenteren van persoonlijke voorkeur en keuzes op basis van tekstgenres en -kenmerken, de eigen leesvaardigheid en interesse;• aangaan van nieuwe leesuitdagingen binnen een vaste leesroutine en verbreden van de eigen leesvoorkeur.

Kerdoel 20 - Functies van literatuur

Doelzin PO:	Doelzin onderbouw VO:
De leerling verkent welke functies literatuur heeft.	De leerling verkent welke functies literatuur heeft.
Het gaat hierbij om:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none">• lezen, luisteren en bekijken van rijke en gevarieerde literaire teksten in allerlei verschijningsvormen: mondeling, schriftelijk en multimediaal;• verwoorden van persoonlijke leeservaring en -beleving na het lezen van literatuur;• verwoorden van opgedane inzichten en kennis over zichzelf en andere mensen na het lezen van literatuur;• verwoorden van opgedane inzichten en kennis over de wereld en culturen na het lezen van literatuur;• geven van een waardeoordeel over de tekst.	<ul style="list-style-type: none">• lezen, luisteren en bekijken van rijke en gevarieerde literaire teksten in allerlei verschijningsvormen: mondeling, schriftelijk en multimediaal;• verwoorden van persoonlijke leeservaring en -beleving na het lezen van literatuur;• verwoorden van opgedane inzichten en kennis over zichzelf en andere mensen na het lezen van literatuur;• verwoorden van opgedane inzichten en kennis over de wereld en culturen na het lezen van literatuur;• geven van een beargumenteerd waardeoordeel over de tekst.

Kerdoel 21 - Tijd en context

Doelzin onderbouw VO:

De leerling verwoordt verbanden tussen literatuur en de periode of context waarin literaire teksten zijn ontstaan.

Het gaat hierbij om:

- lezen, bekijken of beluisteren van literatuur die is ontstaan in verschillende periodes of contexten;
- benoemen van de periode of context waarin een schrijver de literaire tekst geschreven heeft;
- vergelijken van verschillende edities van literaire teksten;
- herkennen van universele thema's in literatuur door de tijd heen.

Rijke taal voor kennis:

Een rijke tekst is een tekst die

- de leerling raakt, prikkelt en uitdaging biedt;
- de leerling helpt bij het begrijpen van zichzelf en leren over de wereld;
- de leerling uitnodigt tot nadenken en betekenis geven;
- de leerling betekenisvolle verbanden binnen en tussen teksten laat leggen;
- afwisselend en veelzijdig taalgebruik heeft;
- een gelaagde of originele tekstinhoud heeft;
- authentiek is en afkomstig van een herleidbare bron.”

Burgerschap en taal

Screenshots van de reclames die Thierry Baudet inzette op TikTok voorafgaand van de verkiezingen van 15 maart. Aan de tag 'Recl' is te zien dat Baudet betaald heeft voor de promotie op het platform. De video's kregen bij elkaar meer dan twee miljoen weergaven en tienduizenden interacties. (BNR)

1. "VROUWEN ZIJN MEDEVERANTWOORDELIJK BIJ VERKRACHTING"

In 2017 lag filmproducent Harvey Weinstein onder vuur vanwege seksueel misbruik van meerdere vrouwen, waarvoor hij uiteindelijk is veroordeeld tot 23 jaar celstraf. Andrew Tate deelde op Twitter destijds een aantal problematische opmerkingen over de zaak. Zo schreef hij: *"Als je jezelf in een positie brengt om verkracht te worden, moet je zelf enige verantwoordelijkheid dragen"*. Twitter verwijderde zijn account na deze uitspraken.

Zestig procent van de Nederlanders overschat het aantal asielaanvragen

Zestig procent van de Nederlandse bevolking overschat het aantal asielaanvragen. Dat blijkt uit onderzoek van Maurice de Hond in opdracht van VluchtelingenWerk Nederland. "Er is ons een tsunami van asielzoekers aangepraat, die er feitelijk niet is. Hierdoor loopt de bereidheid om vluchtelingen op te nemen gevaar", zegt directeur Dorine Manson van VluchtelingenWerk.

Burgerschapdoelen:

- Diversiteit (etniciteit, gender, seksualiteit, klasse): erkenning van de ander in haar andersheid
- Persoonlijk en cultureel zelfbegrip
- Goed en kritisch lezen, mening vormen, democratisch denken, wederzijds begrip (socialisatie)
- Kennis van hoe narratieven de werkelijkheid representeren, maar ook *vormen*.

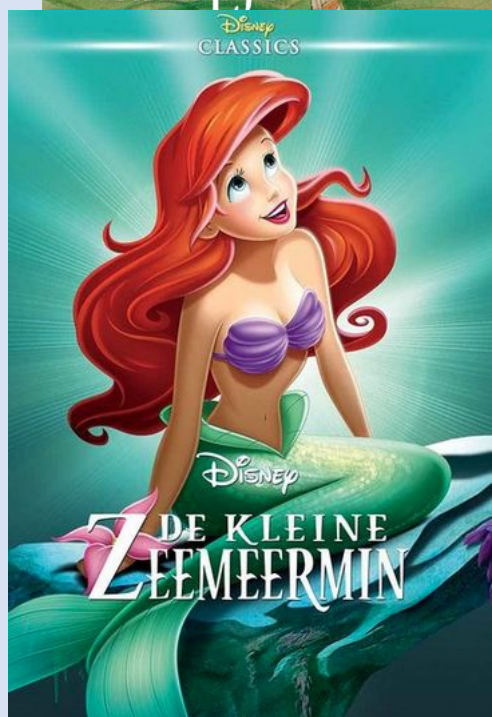
Michael De Cock
& Judith Vanistendael

Rosie en Moussa voor altijd

Querido

Culturele geletterdheid

Persoonsvorming

Waarom met literatuur?

- **Hanna Meretoja, *The ethics of storytelling* (2017):**
- **Literatuur geeft een ‘gevoel voor het mogelijke’. Dat is per definitie ‘inclusief’**
- **Er is een schaal van het blind en appropriërend volgen van een narratief tot aan het zelf-reflectief en kritisch bewustzijn ervan.**
- **Creatieve exploratie van nieuwe vormen van zijn, van denken, van voelen en van ervaren.**
- **Die houding is dialogisch, en wordt gekenmerkt door een openheid voor het onbekende en een bereidheid om andere vormen van leven, denken en voelen te verbeelden.**

Leesvoldoening =

- Stijl
- Personages
- Rijke (con)texten
- Ambivalente waarheden
- Meta-fictie
- Diversiteit: 'relatable'
- Possible worlds

Deel 2: Wat?

Top 40 Kinderboeken

Jaargang 4 december 2024 aflevering 45

Rank	Title	Author	Rank	Title	Author
1	De zomer die alles was	Martika Overman - 10+	6	De trein van vier over twaalf	Conny Palmkist - 10+
2	Vandaag komen we niet meer thuis	Enne Koens - 10+	5	Donderdag	Kristien Daalens - 7+
3	Kauw van jou	Kris Terwindt - 10+	2	48 uur	Marcel van Driel - 12+
4	Zoeft	Jannika Schelveld - 7+	6	Hoe maak je dat?	Pieter Goudesboos - 8+
5	Mus & kapitein Kwaaiboord en De laatste sirene	Kevin Hoogers - 8+	2	Het dambossefienhotel	Stefan Wolters - 4+
6	Als de hemel valt	Selma Noort - 10+	3	De heksenkind trilogie	Monica Furlong - 12+
7	De jongen die van de wereld hield	Tjabe Veldkamp - 10+	15	De boom die een wereld was	Yorick Goldewijk - 7+
8	We moesten je iets vertellen	Maries Siegers - 10+	18	Meneer Bart	Joost Schijns - 10+
9	Het is een zachte dag vandaag	Rian Visser - 8+	9	Neg 27 dagen leven	Maren Stoffels - 12+
10	De Schaduwsluiper (Serie: Oerbloed)	Bob Koops - 10+	3	Voor de moelste - De geschiedenis is van ons	Ted van Lieshout - 8+
11	Oever	Ludwig Volbeda - 12+	8	Tantea zijn fantastisch (ooms ook)	Edward van de Vendel - 8+
12	Kermiskind	Jacques Vilens - 10+	6	De eenzellige die het leven best ingewikkeld vond	Yvonne Jogenberg - 7+
13	Het overkwam me gewoon	Wally de Doncker - 7+	7	Ronja de roversdochter	Astrid Lindgrén - 10+

1. (vorig jaar: 1)

***** (3172)

Wil ik lezen

Dit is een verhaal over zeezevens en piraten. Over het Zwarte Huis van de Admiraal, waarvan ze zeggen dat er een monster woont. Over Lampje, de dochter van de vuurtorenwachter. Maar vooral over dapper zijn en meer kunnen dan je ooit had gedacht.

2. (vorig jaar: 2)

***** (2528)

Wil ik lezen

Wanneer Cato een vreemd kaartje vindt van een voormalig verlaten bioscoop, besluit ze een kijkje te gaan nemen. Al snel blijkt dat er geen gewone films draaien: het bioscoop scherm is een deur naar het verleden.

3. (vorig jaar: 9)

***** (1287)

Wil ik lezen

Mot heet eigenlijk Vlinder, maar zo noemt alleen haar moeder haar nog. Uit opstandigheid koopt Mot van haar spaargeld een magneet om mee te vissen in het oude kanaal. Dat is het begin van een groots avontuur.

4. (vorig jaar: 36)

***** (1049)

Wil ik lezen

Als Roya met haar ouders en broers eindelijk een huis in Nederland krijgt, hoort daar ook een huisdier bij. Aan het dwergkonijnje Misjka vertelt ze over de vlucht uit haar land. Maar dan is Misjka ineens verdwenen.

5. (vorig jaar: 4)

***** (1995)

Wil ik lezen

6. (vorig jaar: 8)

***** (1717)

Wil ik lezen

7. (vorig jaar: 3)

***** (1440)

Wil ik lezen

8. (vorig jaar: -)

***** (1199)

Wil ik lezen

9. (vorig jaar: 13)

***** (969)

Wil ik lezen

10. (vorig jaar: 6)

***** (3793)

Wil ik lezen

11. (vorig jaar: 5)

***** (7372)

Wil ik lezen

12. (vorig jaar: -)

***** (566)

Wil ik lezen

13. (vorig jaar: 35)

***** (1114)

Wil ik lezen

14. (vorig jaar: 7)

***** (2369)

Wil ik lezen

15. (vorig jaar: 10)

***** (2170)

Wil ik lezen

16. (vorig jaar: 11)

***** (1633)

Wil ik lezen

Kinderjury:

Geen pulp in de klas

de Nederlandse Boekengids

Op King het boek erbij.

Kunst & Literatuur

boekencultuur • Nederland

door: Yra van Dijk & Marie-José Klaver

De Jonge Jury: van leesbevordering tot pulppromotie

Dat leesbevordering in Nederland hard nodig is, daarover is iedereen het wel eens. Ook over *hoe* we in Nederland het lezen willen bevorderen, lijkt inmiddels consensus te bestaan: het maakt niet uit wat kinderen en tieners lezen, als ze maar lezen. Een perverse consensus, betogen [Yra van Dijk](#) en [Marie-José Klaver](#) in de Nederlandse Boekengids en de Volkskrant. In de strijd tegen ontlezing worden op de basisschool en in de onderbouw geen eisen gesteld aan de kwaliteit van de te lezen boeken. Integendeel, met overheidsgeld wordt hypercommerciële pulp aan leerlingen opgedrongen. De prijs van de Jonge Jury fungeert daarbij als vliegwiel. Van Dijk en Klaver lazen de genomineerden voor de shortlist van dit jaar en alle winnaars van de prijs in de afgelopen tien jaar. Een analyse.

Verder lezen?

De Nederlandse Boekengids bestaat dankzij betalende abonnees.

NBD Biblion

nbd
biblion NBD Biblion
5,050 followers
1yr · 🌐

+ Follow ...

Hij is er! 🎉 De nieuwe themalist met **#BookTok** titels is nu te bestellen. Het is een diverse lijst, met ruim 450 Engelse en Nederlandse titels. We hebben de lijst samengesteld door **#BookTok** af te speuren en te kijken wat de trending titels zijn van dit jaar. 📖

<https://bit.ly/48MhrLV>

**#TikTok #Onderwijs #YoungAdult #nbdbiblion #Boekentips
#NieuweBoeken #MustReads #Boekenliefhebbers #Boekcommunity #Trendir
#Leeslijst2023 #Bibliotheek #Leesplezier #BookTokNL**

Show translation

Themalist

#BookTok

Een hekel aan liefde

Hazelwood, Ali

Verkleed in vreugde

Bloem, Marion

Splinter & Ash

Nijkamp, Marieke

The waiting

Connelly, Michael

Blink Thema's 2024 - 2025

Bekijk de themalijsten

Start collectie primair onderwijs:

2021102386	Douglas, Jozua	Bureau S.P.E.U.R.N.E.U.S. en de boekenmaffia	Uitgeverij De Fontein Jeugd	Bureau S.P.E.U.R.N.E.U.S ;1	B	de, hu
2017121341	Dragt, Tonke	De brief voor de koning	Leopold		B	hi
2021442253	Edge, Christopher	Escape room	Veltman Uitgevers		B	av
2023270061	Everett, Sarah	De waarschijnlijkheid van alles	Gottmer		B	
2023222342	Farook, Nizrana	De jongen die een beer redde	Veltman Uitgevers		B	av
2021113509	Feltzer, Evelien	De zomer waarin ik in een caravan woonde	Van Holkema & Warendorf		B	
2020293112	Fisscher, Tiny	Mijn jaar in een tent	Volt		B	
2021155969	Frank, Anne	Mijn naam is Anne	Uitgeverij Eenvoudig		B	oo, bi
			Communiceren			
2023124071	Geest, Simon van der	Hart van staal	Em. Querido's Uitgeverij		B	av
2021265722	Gemert, Gerard van	Chaos United staat in de kou!	Condor	Chaos United ; 3	B	sr
2023233086	Genova, Maria	Chatbotboy	Kluitman		B	av
2023270596	Geus, Mireille	Lava	Lemniscaat		B	
2021260123	Gino, Alex	Rick	Kluitman		B	sc
2022252827	Gold, Hannah	De laatste beer	Volt		B	
2021112937	Goldewijk, Yorick	Films die nergens draaien	Uitgeverij Ploegsma		B	av
2023470063	Goldewijk, Yorick	De boom die een wereld was	Uitgeverij Ploegsma		B	di
2022460844	Goudzand Nahar, Henna	Suikerland	Querido		B	so
2023450220	Griffiths, Andy	De waanzinnige boomhut van 169 verdiepingen	Lannoo		B	av, hu
2023243584	Groenewegen, Marcel	Gameboek - Vuurstrijd	Witte Leeuw		B	sk, av
2021102791	Habersack, Charlotte	Brandgevaar!	Condor	Echte helden	B	av
2021260680	Harrison, Michelle	De vloek van de kraaiementoren	Gottmer		B	sk
2022460267	Hargrave, Kiran Millwood	Julia en de haai	Uitgeverij Ploegsma		B	
2023201321	Hassing, Kevin	Mus & kapitein Kwaadbaard en De wraak van de furie	Uitgeverij Luitingh-Sijthoff	Mus & kapitein Kwaadbaard ; 4	B	av, sk
2022230843	Henry, Lenny	De jongen met vleugels	Veltman Uitgevers		B	av
2022263080	Hof, Marjolijn	De kaarten van madame Petrova	Em. Querido's Uitgeverij		B	av
2022461093	Honingh, Tineke	Struikmeisje	Van Goor		B	
2023112887	Horst, Marc ter	Rugzwemmen	Gottmer		B	
2020125870	Huizing, Annet	Het Pungelhuis	Lemniscaat		B	hi
2023113777	Jacobs, Annet	De game challenge	Witte Leeuw		B	av

#VrijdagDe13e

Daar zit Nikki. Onder een vergeten slinger. Op een grote leren bank. Tussen Yin en Nova in. Het voelt vertrouwd en vreemd tegelijk. Yin vertelt over een jurk die gemaakt is van plastic uit de oceaan. Nova maakt zich zorgen over de plekken op de wereld zonder internet. En Bo zet grote schalen vol taart, marshmallows, soesjes en roze koeken op tafel.

'Is dat allemaal voor ons?' vraagt Nikki.

'Je hebt toch geen last van keuzestress?' zegt Bo.

'Ik wel,' zegt Yin. 'Dus ik neem gewoon van alles wat.' Ze legt een roze koek op haar bordje, zet er een stuk taart bovenop, duwt marshmallows en soesjes in de diagroom en neemt er een grote hap van.

'En dat is lekker?' vraagt Nikki.

'Dat is heerlijk,' zegt Yin met haar lippen vol slagroom. Nikki kiest een groot stuk cheesecake. Ze prikt erin met haar vork en zegt: 'Wist je dat ze op Sardinië zachte kaas met levende maden erin eten?'

'Niet,' zegt Nova.

'Ga je mond spoelen,' zegt Bo.

'Geen wonder dat je blij bent om weer thuis te zijn,' zegt

Yin. Ze sabbelt op een marshmallow, leunt lui achterover en wijst naar de televisie. 'Kunnen we daarop TikToks kijken, Bo?'

'Zolang het maar niet die van mij zijn,' zegt Bo.

Even later spat Yin van het scherm.

Ze builtelt, ze tolt, ze duikelt en ze danst. Altijd schittert ze feller

dan de zon, de maan en alle

sterren bij elkaar.

In haar eentje, of als het stralende middelpunt van een

enorme danceparty, zoals in de TikTok die Nova vandaag

in de klas

voor

haar maakte.

'Was je echt op zo'n feest?'

vraagt Nikki.

'Was dat maar waar,' zegt Yin.

'Ik zou niks liever willen. Stom eigenlijk, we hadden een TikTok-

party kunnen hou-

den, toen we jarig

waren! Waarom bedenk ik dat nu pas? Zo jammer! We zijn net alle-

maal jarig geweest!'

🎵 @QueenYin #kijkmijdansen #happyyme #seemeshine
Dancing On My Own,
Calum Scott

🎵 @QueenYin #kijkmijdansen #bij-hetlichtvandemaan #seemeshine
Dancing in The Moonlight,
King Harvest

🎵 @QueenYin #kijkmijdansen #lovit #summervibes
#seemeshine 🎵 Sunshine
Reggae, Laid Back

🎵 @QueenYin #kijkmijdansen #ikzesterren #teljeme
#starsinheaven #seemeshine
🎵 Counting Stars,
OneRepublic

Arme tekst vs. rijke tekst A-boeken

Doei! Tot over vier nachtjes!' Janna drukt haar neus tegen het raam. Ze zwaait hard met haar arm boven haar hoofd.

Saar staat naast haar en blaast via haar hand luchtkusjes door het raam naar papa.

Die staat bij de taxi en geeft net zijn koffer aan de chauffeur. Dan draait hij zich om naar de zusjes en zwaait terug. Zijn lippen vormen het woord 'doei'.

Saar en Janna blijven zwaaien tot papa instapt en de taxi de straat uit rijdt. Ook mama staat bij het raam, met haar hand nog in de lucht.

'Konden wij ook maar een paar dagen weg.' Saar laat haar arm

Misjka

DE DIERENWINKEL WAS te klein voor al mijn broers. Ze pasten maar net in het gangetje tussen de muizen en het zaagsel.

Bashir riep: 'Slangen, zijn er slangen?' en Navid tikte op het glas van de vissen, ook al hing er een bordje met 'niet tikken'. Het meisje achter de kassa werd er zenuwachtig van.

Maar toen begon Hamayun te praten. Het winkelmeisje keek hem aan en weg waren haar rimpels.

Zo gaat dat altijd bij Hamayun en zijn zachte stem. Als er iets opgelost moet worden, dan zegt papa: 'Laat Hamayun onze mond maar zijn.'

Arme tekst vs. rijke tekst B-boeken

Hoofdstuk 1: De start van het begin

En ik heet Jesper.

Hoi! Ik heet Rik!

En dit is de
achtertuint
van Jesper.

De haven van Silikuu

De golven waren erger dan wilde beesten. Ze sprongen op het bootje toe en het leek of ze brulden: 'Nooitlek? We zullen je wel krijgen!' De kleine kapitein stond aan het roer. Wijdsbeens. Het leek of zijn schoenen aan het dek waren gespijkerd. Hij zei niets, hij stuurde alleen maar.

Dikke Druif en Marinka hielden zich nog steeds aan de reling vast. Hun nachthemden wapperden als vlaggen.

'Niks-matrozen!' riep de kleine kapitein. 'Stook de vuren, vooruit!' Toen moest dikke Druif ineens lachen. Hij veegde het schuim van zijn gezicht en hij was niet bang meer. Samen met Marinka kroop hij naar het achterdek en samen gooiden ze zwarte kolen op de vlammen en pookten erin.

Dikke stoomwolken kwamen uit de zes-emmerpijp; de machine begon harder te loeien dan de storm en de schroef brulde woester dan de golven. Zo baande het schip met de drie zeekinderen zich een weg door de storm, tot ver daarachter, waar het water kalm was en de zon hoog aan de hemel kwam.

Toen werd er op het luik gebonsd. Een klagend stemmetje galmde uit het ruim: 'Ik wil naar huis.'

Arme tekst vs. rijke tekst C-boeken

Ik heb het slim aangepakt, al zeg ik het zelf. Het is natuurlijk de bedoeling dat ze voor de hint kiezen.

That's what friends are for.

Hoever gaan ze voor elkaar?

Niet ver. Daar zet ik mijn geld op in.

Als ze voor de hint kiezen, trakteer ik ze op de volgende video.

Ik voel hun dilemma... Want ze kunnen ook voor nog meer geld gaan. Probeer het maar. Toe maar.

Ik klem mijn kaken op elkaar. Adem diep in en uit. Ik moet me inhouden om ze niet meteen de dood in te jagen. Opletten, ook al heb ik alles zorgvuldig uitgestippeld.

Goed dat die pubertjes zo voorspelbaar zijn. Dat werkt al de hele tijd in mijn voordeel.

Ben ik het ranzige rotverhaal dat op internet staat?

Pas ik in het sprookje dat ik straks aan de Amerikaanse douane ga vertellen?

Of heb ik een eigen verhaal?

Ik weet het niet.

Ik ben veertien. Mijn vader draagt broeken van ribfluweel en kijkt het liefst naar de sterren. En ach, dat vergeet ik bijna – afgelopen dinsdag heeft hij de wereld verwoest. Mijn moeder is Nora Quinn. Ze werd geboren in Ierland en spreekt zo nu en dan Engels met mij.

Ik bedoel: ze spreekt zo nu en dan met me. Altijd in het Engels.

Haar schilderijen hangen in musea over de hele wereld en als ze zin heeft om haar kleren uit te trekken en naakt op ons dak aan een nieuw schilderij te beginnen, dan doet ze dat.

Ik ben hun dochter. Dat was altijd mijn verhaal.

En nu heb ik niks meer.

3. Hoe? De didactiek van literatuuronderwijs

Cursus Open Boek 2024, 5 dagdelen

Vaardigheidsoefening aan gedichten ontlelen

Opdracht

Bedenk een ander beroep waarmee je dat van dichter wilt vergelijken. Vul dat beroep in bij regel 'Een dichter is ...'. Maak het kwatrijn af en hanteer als rijmschema: aabb.

Een dichter is

4.6 Mini-workshop: mondelinge presentatie

methode

Aardbeientiramisu

Tiramisu is een gerecht uit Italië dat meestal met koffie wordt gemaakt. Maar wat ze daar niet weten is dat onze versie met aardbeien eigenlijk veel lekkerder is. Letterlijk betekent tiramisu 'til mij op', maar als deze lekkernij voor je staat is het eerder 'eet mij op.'

Ingrediënten:

250 milliliter slagroom, 70 gram suiker, 250 milliliter mascarpone, 150 gram aardbeienjam, 1 pak lange vingers

Wat moet je doen?

Doe de slagroom met de suiker in de kom en klop de slagroom met een handmixer met gardes op tot zachte pieken. Voeg de mascarpone toe en klop deze door de slagroom. Doe de aardbeienjam erbij en klop alles nog even goed door....

Uit: 't *Verrukkelijke Kinderbakboek* van Rutger van den Brok en Mark Haayema (Rubinstein, 2019)

Opdracht

Lees bovenstaande informatie uit een bakboek aandachtig door.

Maak een opzet voor een mondelinge presentatie om op een enthousiasmerende manier dit recept over te brengen. Noteer eerst in onderstaand webmodel de deelonderwerpen waar je over wilt vertellen. Welke vraag komt bij je op om daar het antwoord voor op internet te zoeken? Noteer die ook in het webmodel. Schrijf voor ieder deelonderwerp welk beeldmateriaal (plaatje, voorwerp) je erbij wilt gebruiken. Hoe lei

presentatie in en hoe introduceer je het hoofdonderwerp? Thematisch lezen in het VO KORT

Hoe niet?:

- Alleen maar 'Meters maken': Onbegeleid vrij lezen zonder aandacht voor tekstkwaliteit. (Vander Sande e.a)
- De lat lager leggen: strips in groep 8: 'Als ze maar lezen'

De leespraktijk op veel scholen

Marjolein Zwik

@ZwikMarjolein

Gastles van de bibliotheek. Boekpromotie. Daarbij hoort een kist boeken die we de komende tijd mogen lenen. Op zich erg leuk, maar... Nu zit een groot deel van mijn klas Mummie-, Geronimo-, Fantasia- en Boomhut boeken te lezen. Beetje jammer...

[Translate Tweet](#)

7:58 PM · Aug 31, 2022 · Twitter for iPad

Literatuur in de klas:

- Van leesplezier naar leesvoldoening
- Bronnen:

Stephan Merke, Lesya Ganushchak & Roel van Steensel

Petra Moolenaar en Tonny Meelis-Voorme

Vier maal 'Hoe wel?':

- Een doorlopende literatuurlijn
- Domeinoverstijgend
- Kennisrijke, brede thema's in alle jaren (vakoverstijgend)
- Close-reading en hardop denkend voorlezen

1. Creëer een doorlopende lijn

Een lijn van groeiende verwachting: begin in klas 1 en leg contact met Ouders/ VVE/PO/VO. Betrek alle leerlingen erbij: scaffolding.

Bevoegde, taalbekwame en belezen leraren. Ook daar: hogere verwachting. Leg de boeken in de lerarenkamer. Leesclub.

In aanbouw: Jeugdliteratuur.org

Mark Janssen, Eiland

Rindert Kromhout, Kleine ezel en jarige Jakkie

Janosch, O wat mooi is Panama

Julia Donaldson, De Gruffalo

Pieter Gaudesaboos, Een zee van liefde

Charlotte Dematons, Nederland

Annie M.G. Schmidt, De spin Sebastiaan en andere versjes

Arnold Lobel, Alle verhalen van Kikker en pad

Hans en Monique Hagen, Jij bent de liefste

Hanna Kraan, Verhalen van de boze heks

Edward van de Vendel, Vosje

Maurice Sendak, Max en de maximonsters

Sprookjes: Assepoester, Doornroosje, Roodkapje, De zeven geitjes (goede editie)

Arnold Lobel, Bij uil thuis

Maranke Rinck, Bob Popcorn

De prinses en de paradijstuin, Dolf Verroen

Anna Woltz, Zondag, maandag, sterrendag

Joke van Leeuwen, Mooi boek

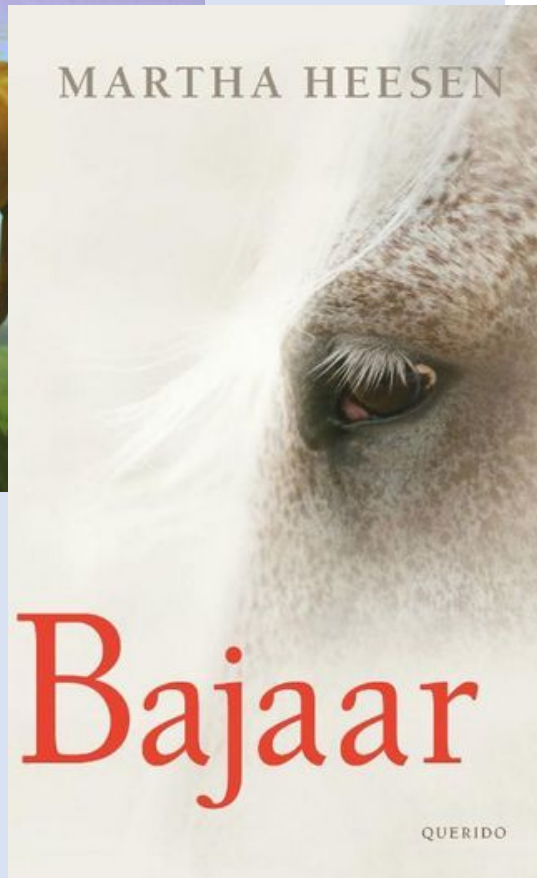
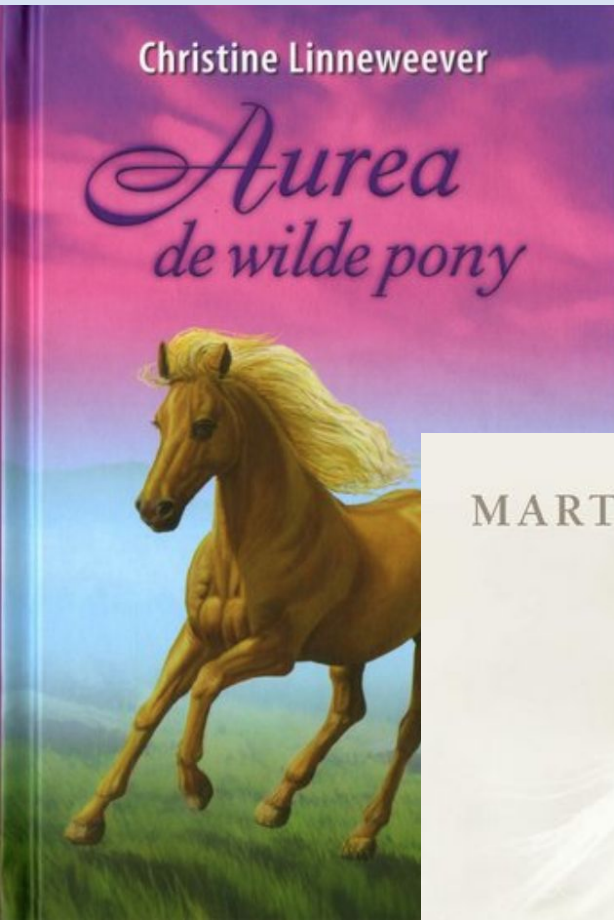
Paul Biegel, De kleine kapitein

Michael de Cock, Rosie en Moussa voor altijd

Pieter Koolwijk, Vlo en Stielkel

Roald Dahl, De fantastische Meneer Vos

Christina Kistenberg, Dudding Toman

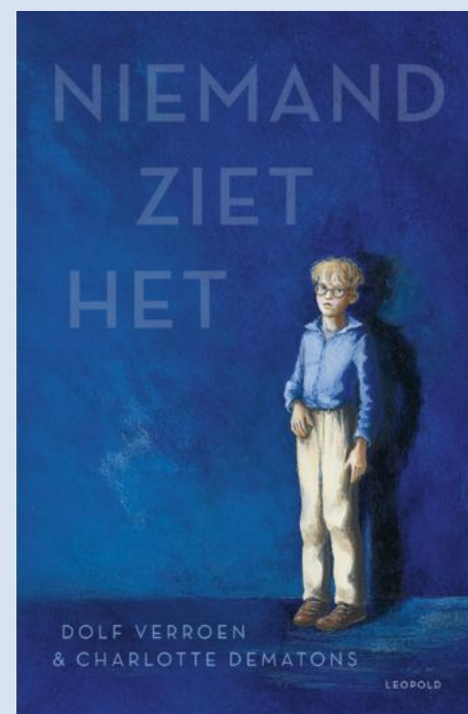
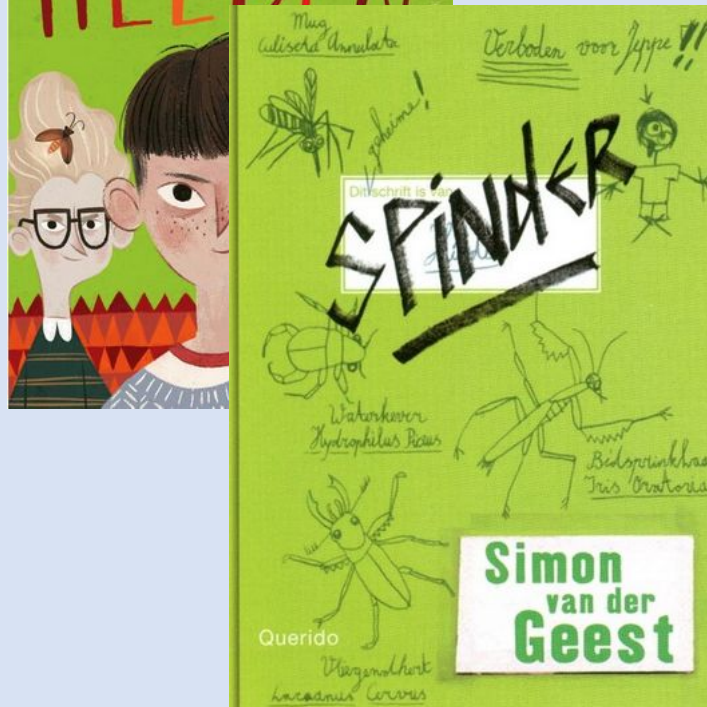
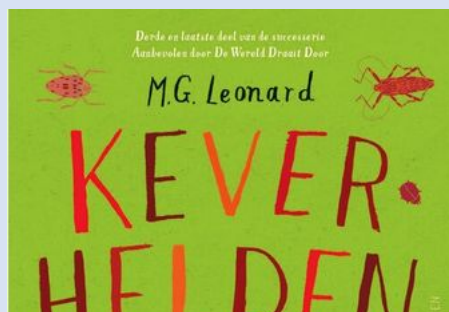

Geen woord mochten we zeggen over Bajaar. Geen traan wilde Momo van ons zien en geen snikje wilde ze horen, zelfs niet van de tweeling.

‘Dat beest,’ zei Momo, ‘daar kun je immers alles van verwachten.’

Terwijl ze het eten opschepte zat ik onze grootmoeder te bekijken. Maakte zij zich dan geen zorgen? Haar gezicht was net als anders. Momo’s zwarte ogen staan altijd hard en fel, maar haar mond glimlacht, met steeds dezelfde strakke glimlach. Wij mogen ook nooit chagrijnig kijken van haar. ‘Vort, de gang op,’ zegt ze dan, ‘ga je gezicht omruilen!’ Zij heeft haar gezicht voorgoed omgeruild. Verdriet hoort vanbinnen, zegt ze, niet vanbuiten.

Scaffolding met jeugdliteratuur:

Domeinoverstijgend:

Rijke thema's:

-Zaakvakken

-Kennis van de wereld, van jezelf

Het thema heeft een dilemma:

- **Gamen > ‘De spelende mens’**
- **‘Bij mij Thuis’> Naboarschap of the Hood (taalvariatie en thuishoren)**
- **Rob Ruggenberg> De prijs van handel**

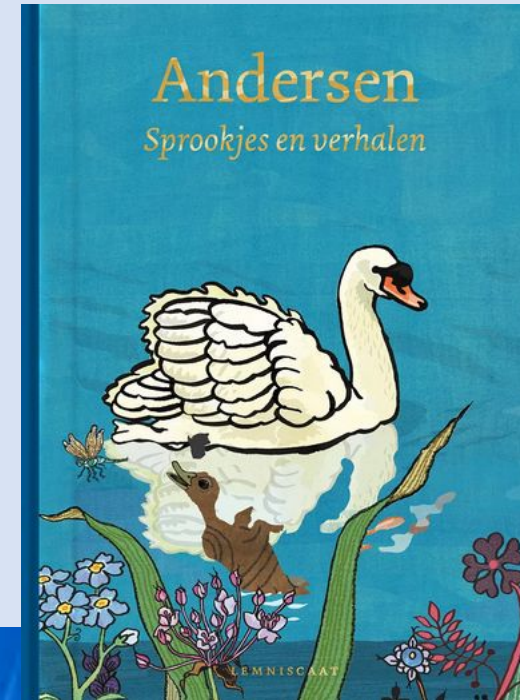

Voorbeeld culturele thema's:

- 'Tricksters': Van Reynaert tot de Spin Anansi
- Maskerades (over toneelspelen in alle opzichten)

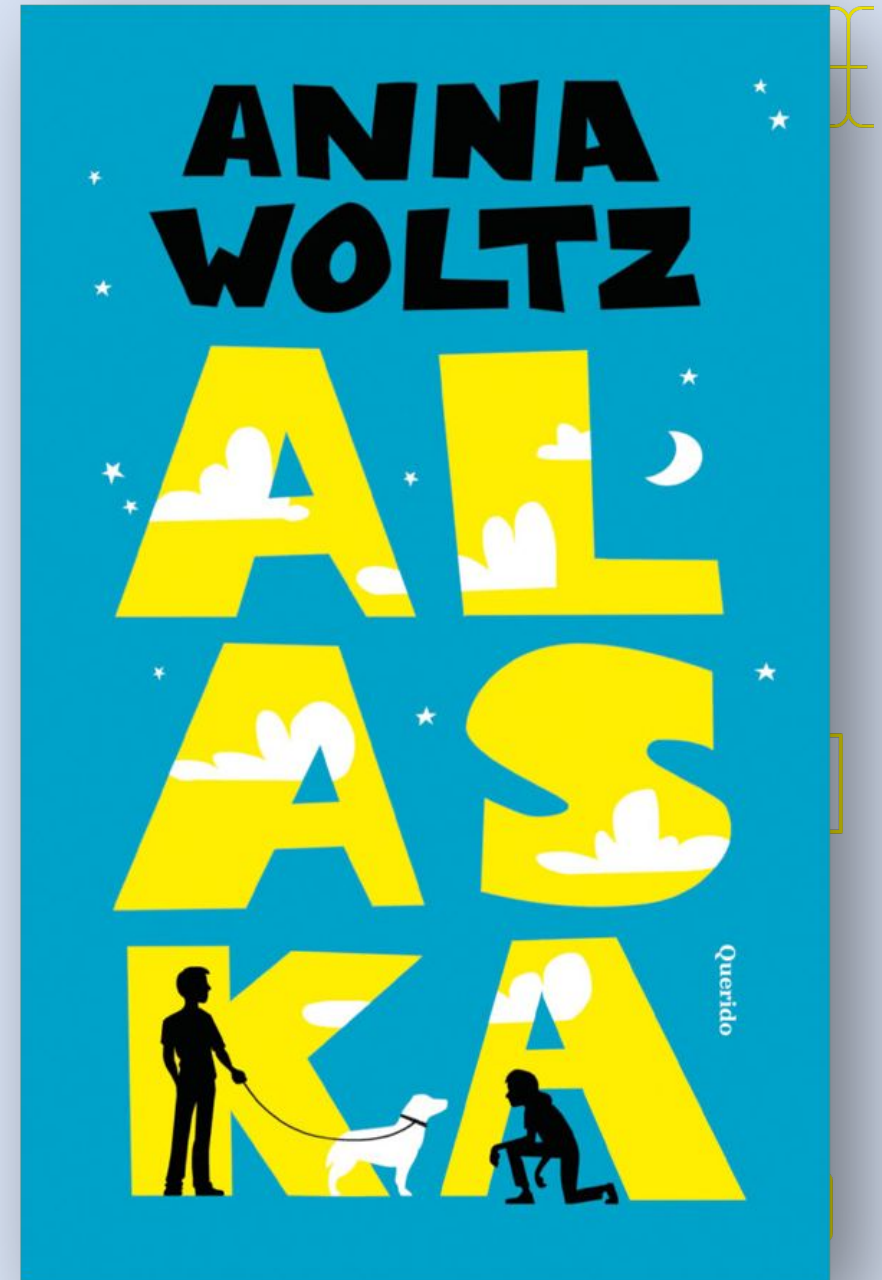
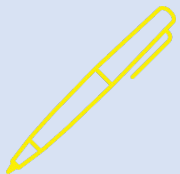
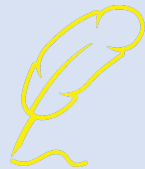
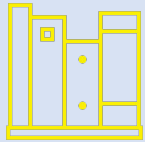
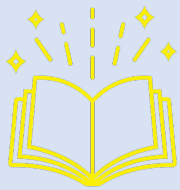
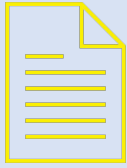

Thema: Liever goed gepikt dan slecht verzonnen

Thema: Surveillance

RUBRIEK JONG GELEERD

Een hulphond in huis kan een epileptisch insult voorkomen

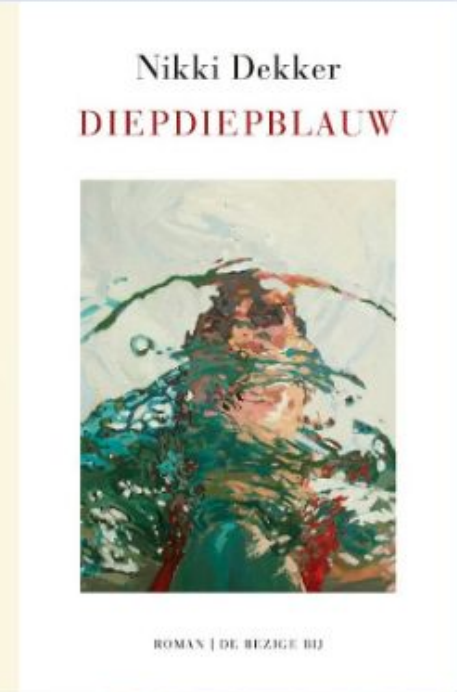
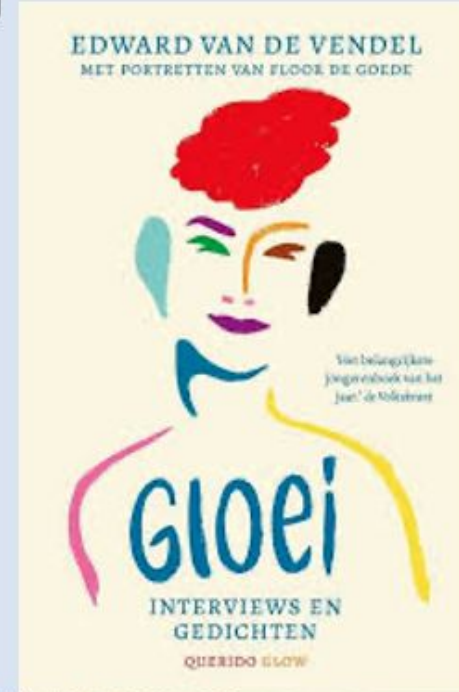
Het opleiden van een hulphond kan wel 40.000 euro kosten. Maar het dier voorkomt bij epilepsiepatiënten zoveel ellende, dat de kosten toch tegen de baten opwegen.

Karlijn Saris • 16 mei 2024 • Leestijd 3 minuten

[Luisteren](#)[Leeslijst](#)

Thema VO: Metamorfose (met biologie en CKV), begin december

- Dieren die van geslacht kunnen veranderen (protrandie en protogynie).
- Verhalen over mensen die dat wensen of daarover nadenken
- Dieren die homoseksueel gedrag tonen

Staaltje 9: Dieren lezen

Stel dat je we vragen, om je te leren kennen: 'op welk dier lijkt jij het meest?'. En jij antwoordt: 'op een hond'. Of: 'op een leeuw'. Je antwoord zegt dan iets over jouzelf. Het laat zien hoe jij jezelf ziet. Voor een hond koos je misschien omdat je jezelf heel trouw vindt, voor een leeuw omdat je jezelf heel dapper vindt. Anderen zullen dat ook begrijpen, want die zien een hond ook als trouw, en een leeuw als dapper. Maar waar

Bronnen:

- Kranten/actualiteit
- Litlab// Literom
- Literaire non-fictie voor jeugd en volwassenen
- Literaire jeugdpoëzie bundels
- Klassieke Mythologie en Hertalingen
- De canon van Nederland/ Historiek
- Websites van musea
- Liederensbank
- *Kijk* en andere tijdschriften

Gebruik ook je netwerk:

- Samenwerken met collega's
- andere (hoge)scholen?
- Musea en andere instellingen?

Close reading: onderzoekend lezen

- In gesprekken ook: van DAT naar CAT
- Gesprekken, bv. *De Kleine Kapitein of Polleke*

Fictie-didactiek: wat, hoe en waarom

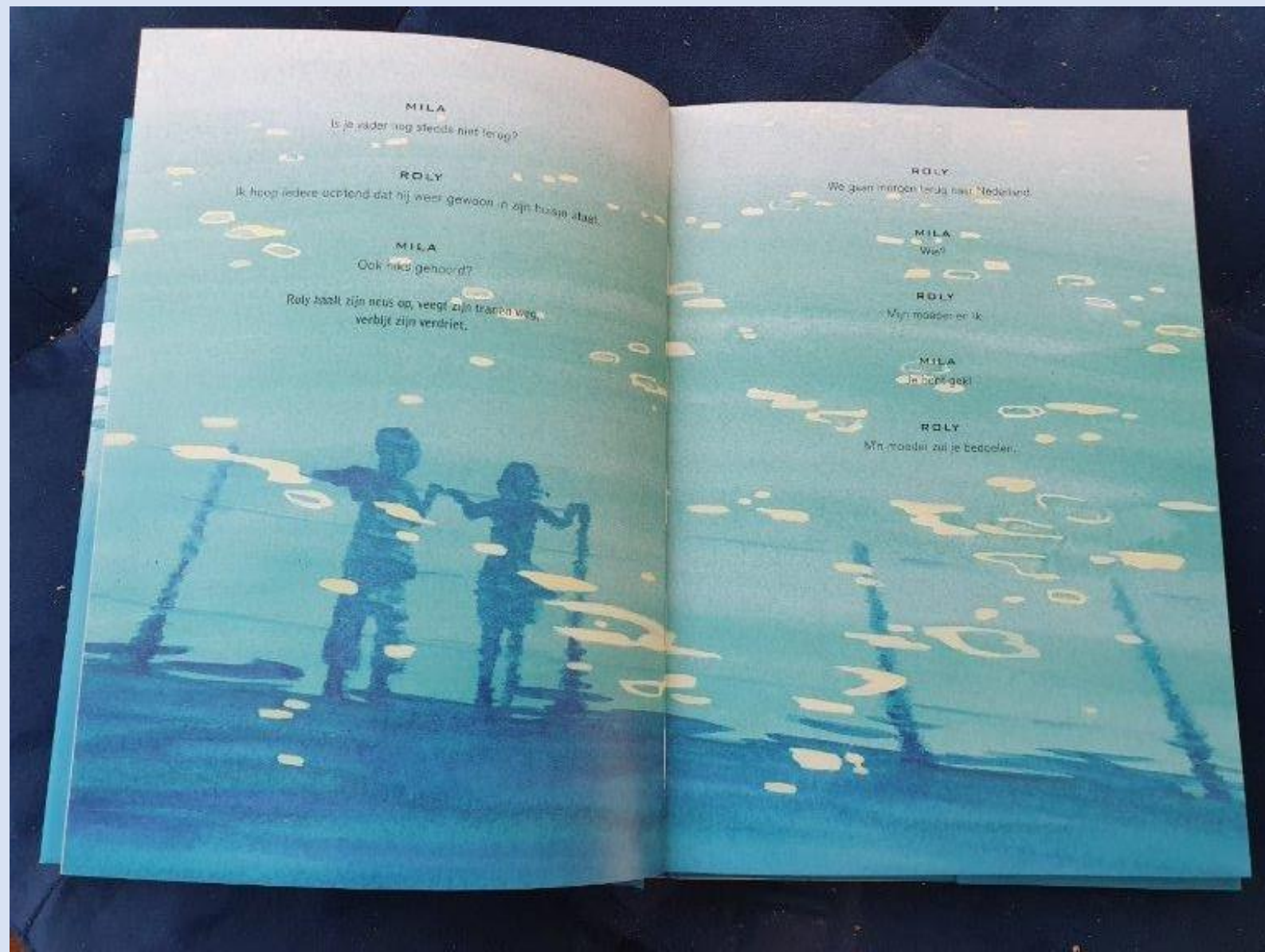
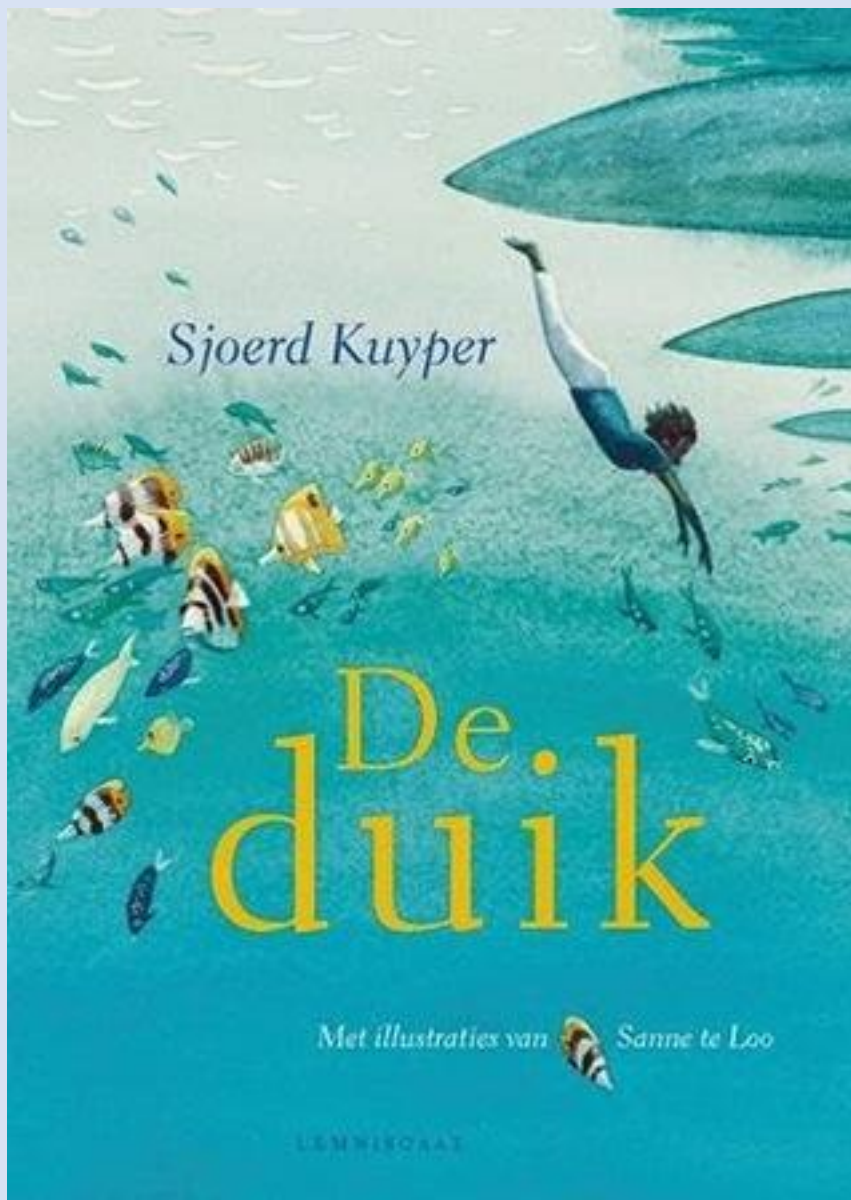
1. Snapt iedereen wat er stond, wat er gebeurde? Wat is de eerste reactie van de leerlingen op het verhaal?

2. Van daaruit een gesprek over het *hoe* (de vorm): op welke plek vonden ze het het spannendst of het zieligst? Kan iemand nog een mooie zin aanwijzen? Wie kijkt er naar wie en in wier hoofd zitten we?

- Kennen ze nog meer teksten uit dit genre? Lijken die erop en waarom? Welke verwachtingen worden daardoor gewekt?

3. Dan is het tijd voor interpretatie en context: wat is de betekenis van dit verhaal? Zo leren kinderen tekstuele effecten en culturele verbanden herkennen, en lezen met denken te verbinden.

4. De leerlingen communiceren over het proces: mondeling of schriftelijk.

Vraag 1-4:

1-4. Waar speelt het en wat is dat voor plek, wat weten we daar al van? En wanneer speelt het? Kunnen we meer ontdekken over die tijd? Wat doen de personages? *Waarom? Ze reizen in de tijd om hun geschiedenis te achterhalen en zelfs 'recht te zetten'.*

Waarom, wat betekent dat in de context van de Antillen?

Tijdreizen theoretisch verklaard (1)

Curaçao was van 1791 tot 1954 een kolonie van Nederland

De duik is een postkoloniaal boek

Postkolonialisme = de kritische studie van het koloniale verleden (slavernij, overheersing, onderdrukking)

Post-koloniaal = na het kolonialisme

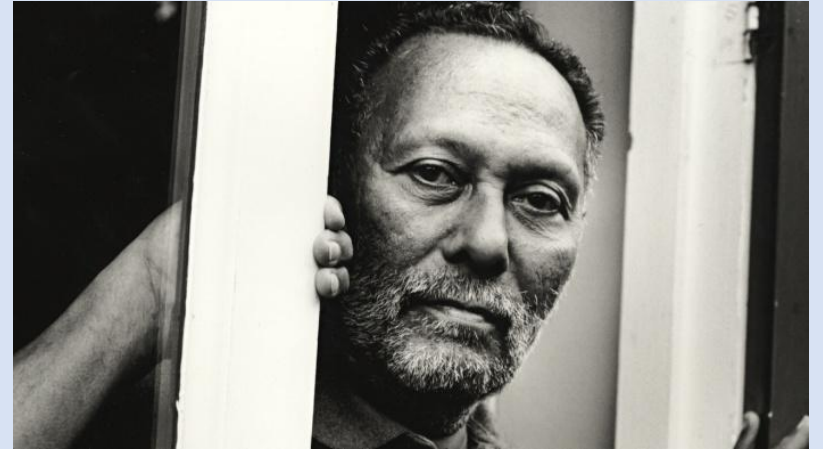
Tijdreizen theoretisch verklaard (2)

Stuart Hall (1932-2014) was een Brits-Jamaïcaanse postkoloniale theoreticus

De postkoloniale theorie benadrukt dat mensen in koloniën een hybride (gemengde) identiteit hebben.

Ook na de onafhankelijkheid is er geen 'zuivere oorsprong', je kunt nergens naar terug

Identiteit is nooit voltooid, maar een constant proces. Identiteit hangt ook altijd gezien met representatie (uitbeelding in woorden en/of afbeeldingen)

Tijdreizen theoretisch verklaard (3)

Tijdreizen = ingrijpen in het verleden

De Nederlanders kunnen *niet meer* gekomen zijn

Een poging om je afkomst te achterhalen en actief zelf vorm te geven. – ‘Een duik’.

Het verhaal illustreert zo ook dat identiteit een dynamisch gegeven is waar je actief invloed op hebt.

Close reading:

Perspectief

Beeldspraak

Genres

Motieven: in paren

Aspecten van dit verhaal:

-Genres lopen door elkaar: er staan bijvoorbeeld brieven in het boek. Kunnen we dat verbinden aan de antwoorden hierboven over de inhoud?

-We horen meerdere perspectieven: kunnen we dat verbinden aan de inhoud?

“Literaire teksten zijn als een polyfoon koor van stemmen, een lappendeken van citaten uit die taalvormen, waarin sociale en ideologische posities zijn vastgelegd.”

- *Maaïke Meijer*

Wat hebben jullie nodig?

Bronnen

- NRO
- [interventiekaarten](#)
- Kennisnet
- Stichting Lezen
- [Kenniscentrum Begrijpend lezen](#)
- *Omdat lezen loont*, Pica 2022 (Van Dijk e.a., Pica)
- [Kwaliteitswaaier Begrijpend lezen](#)
- [Themapagina's SLO](#)
- *Rijke taal* (van Koeven en Smits, Boom) en Rijketaal.org
- www.didactiefonline.nl

Vakliteratuur:

Shaun Allison en Andy Tharby: *Elke les telt. 6 principes voor effectief leren en lesgeven*. Pica, 2017.

Martin Bootsma en Eva Naaijkens, *Bijna alles wat je moet weten over thematisch onderwijs*, Pica 2023.

Aidan Chambers, Kaartjes voor in de klas.

[Tony van Dalen](#) (e.a.), Close Reading, Pica. [In drie delen]

Yra van Dijk en Marie-José Klaver, 'Beter lezen in drie stappen', in: JSW, 7-11-2022. <https://www.isw.nl/taal/beter-lezen-in-drie-stappen/>

Marita Eskens, *Begrijpend lezen in een doorgaande lijn*, Pica 2023.

Saartje Gobyn (e.a.), *Sleutels voor effectief begrijpend Lezen*. Vlor.

Houtveen, A.A.M. (Ed.) (2018). Werk aan groei in begrip. Onderbouwing en evaluatie van het begrijpend leesprogramma voor het basisonderwijs DENK!. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Leren en Innoveren.

Coosje van der Poll, Prentenboeken lezen als literatuur. Een structuralistische benadering van Het concept 'literaire competentie' Voor kleuters, stichting lezen 2010.

Vakliteratuur:

Wolf, Maryanne & Barzillai, 'The Importance of Deep Reading'. In: *Educational Leadership*, vol. 66 no. 6 2009, pp. 32-37.

Janssen, T. (2009). *Literatuur leren lezen in dialoog: lezersvragen als hulpmiddel bij het leren interpreteren van korte verhalen*. Amsterdam: Vossiuspers.

Surma (e.a), *Wijze lezen:*

<https://thomasmore.be/sites/default/files/2023-01/Boek%20Wijze%20lessen%20-%20vijfde%20druk%202022.pdf>

Anneke Smits en Erna Van Koeven: *Rijke Taal*. Boom 2022.

'Close reading': <https://geletterdheidschoolsucces.blogspot.com/2018/07/gaan-leerlingen-beter-begrijpend-lezen.html>

Vijf basisprincipes voor goed (voor)leesonderwijs op basisscholen

(<http://geletterdheidschoolsucces.blogspot.com/2018/02/vijf-basisprincipes-voor-goed.html>)

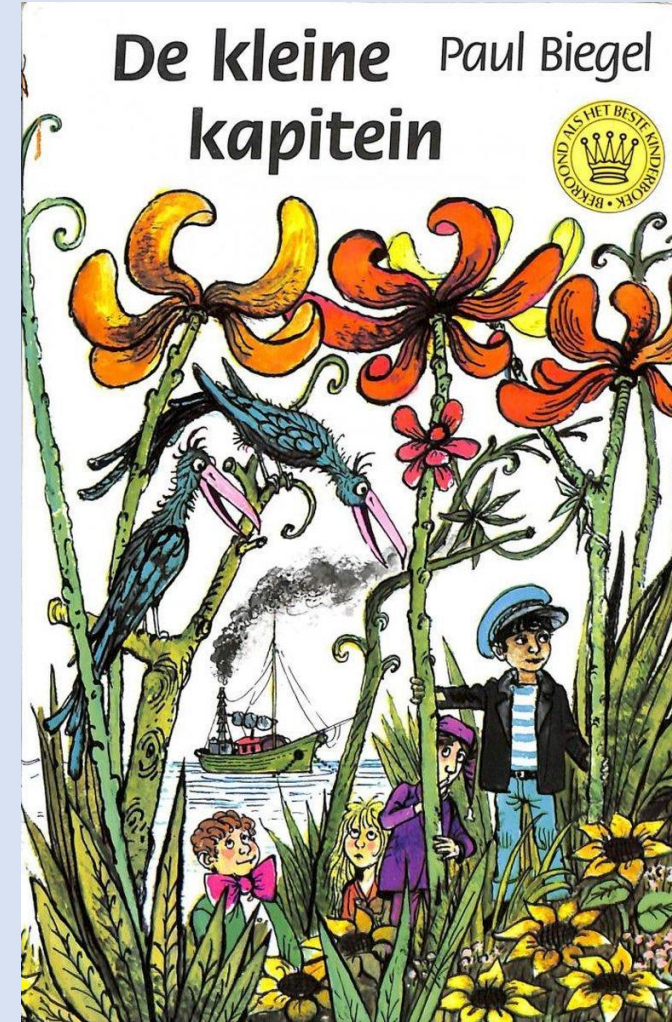
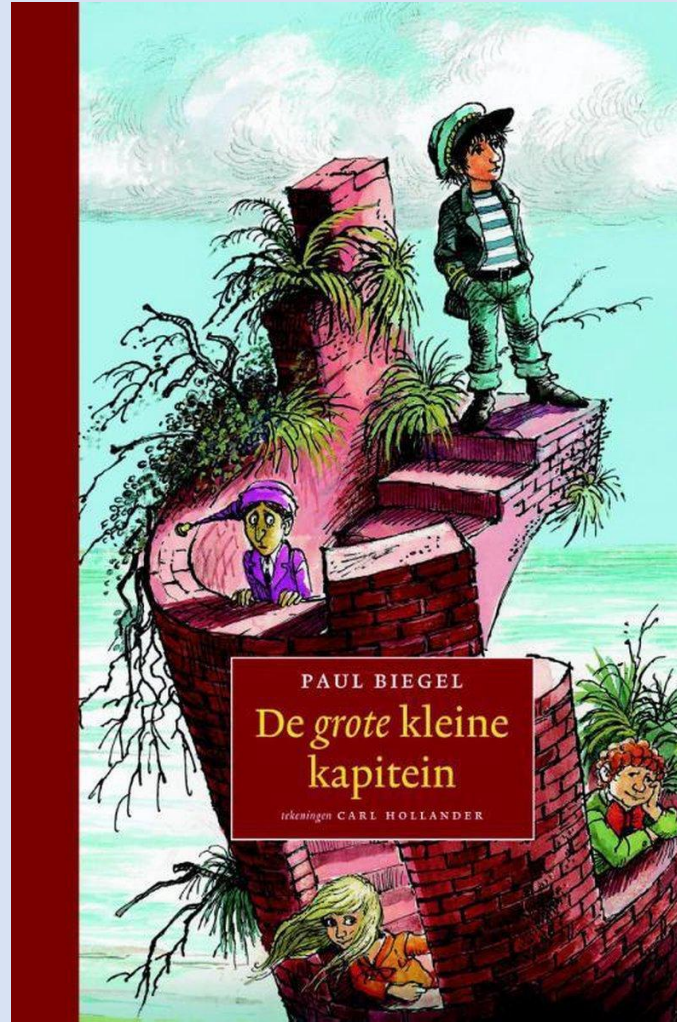
Lezen in groep 3:

<https://geletterdheidschoolsucces.blogspot.com/2014/10/lezen-in-groep-3-na-de-herfstsignalering.html>

Nieuwe aspecten kerndoelen:

- **Communicatie: 5**
- **Taal (11 tm 16)**
- **Literatuur (17 tm 20)**

Extra Voorbeeld: Paul Biegel, *De kleine kapitein*

Vorm en inhoud van het verhaal:

Structuur

Personages

Thema's

Perspectief

Stijl

Rijke taal

Intertekstualiteit

Moraal

Illustraties

Structuur

Carnavalesk: tijdelijke omkering van gevestigde waarden, conventies en normen [vgl. bijvoorbeeld met *Pippi Langkous*]

afwezige ouders

grote autonomie kinderen

tijd en plaats niet realistisch

vertrek van huis, helpers, tegenstanders, overwinningen, terugkomst

geen reis met vooropgezet doel

Personages

Kleine kapitein

Marinka

Dikke Druif

Bange Toontje

Personages

Speaking names:

Norse Heerser

Schip Nooitlek

Verhaalmotieven

Moedig of overmoedig zijn

Samenwerken

Doorzetten

Ontdekken

Groeien

Moraal?

- Niet het bereiken van de bestemming *het land van Groot en Groei* maakt dat je in een keer 'groot' bent: het is de reis ernaar toe die maakt dat je leert en dus groeit: door zelfoverwinning, altruïsme en in gemeenschappelijkheid.

Stijl

Beeldspraak/vergelijking:

‘De huilende storm, die de golven hoog als torenflats had opgeblazen, had de boot zo uit zee boven op de top gekwakt.’

‘De Nooitlek werd naar beneden getrokken en weggespoeld, als een vuiltje door de afvoer van een wastafel.’

Opsomming:

‘Hij begon te hameren en te zagen en te kloppen en te schaven, en daarbij hield hij zijn tong uit zijn mond.’

Onomatopée (klanknabootsing):

‘Tetteretè’

‘bloelk’

Stijl

Personificaties:

‘De golven waren erger dan wilde beesten. Ze sprongen op het bootje toe en het leek of ze brulden: “Nooitlek? We zullen je wel krijgen!”’

Stijl

Spreektaal/kindertaal/ levendige dialogen:

‘Maar eerst moeten we nog de schroef.’

Alliteraties:

‘Het land van waan en wijs’

‘Het eiland van groot en groei’

‘Er zaten vijf bonken in baaien broeken’

‘Wollewind en waterwier’

Stijl-bespreek de effecten van leidmotief:

Herhaling:

‘Maar de kleine kapitein stuurde. Wijdbeens achter het roer, met zijn ogen op de kim.’

‘Maar de kleine kapitein stuurde. Wijdbeens achter het roer, met zijn ogen op de sterren.’

‘De kleine kapitein stond aan het roer. Wijdbeens. Het leek of zijn schoenen aan het dek waren gespijkerd. Hij zei niets, hij stuurde alleen maar.’

Rijm, samen opzeggen, uit het hoofd leren

O zee, o zee

neem mijn bootje weer mee,

het ligt zo eenzaam hier op het droge.

Stuur toch een golf, maar alsjeblieft een hoge.

Intertekstualiteit : wat is de *functie* daarvan?

Odysseus van Homerus

Metamorfosen van Ovidius

De reis van Sint Brandaan (vreemde eilanden)

De vliegende Hollander

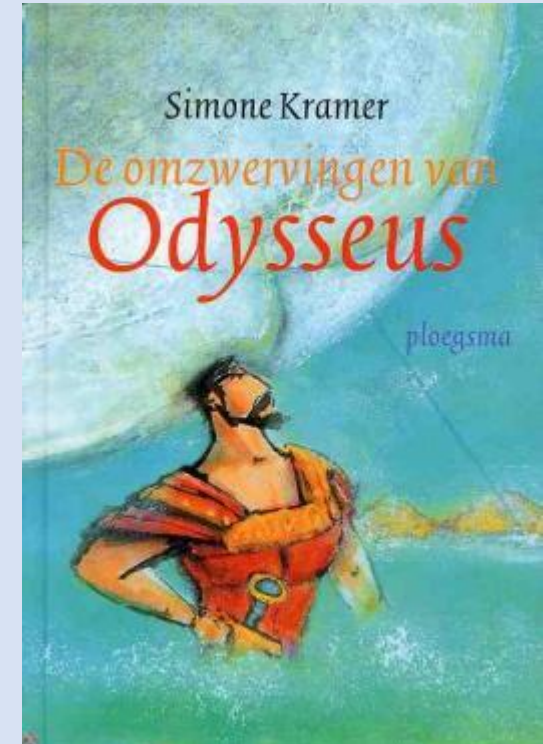
De scheepsjongens van Bontekoe van Johan Fabricius

Gullivers reizen van Jonathan Swift

Odysseus

De omzwervingen van Odysseus, Simone Kramer

De verhalen over de moeizame terugreis van de Griekse held Odysseus na de val van Troje zijn in de oudheid bezongen door de dichter Homerus, in de Odyssee, het epos dat talloze generaties scholieren zoveel hoofdbrekens heeft bezorgd, maar nog steeds lezers blijft boeien.

Galatea (geliefde van Norse Heerser) → Galathea –PC Hoofd:

Wijs: Gisteravond spade sloot ik mijn deur, etc.
Minnaar, Galathea

M.

Galathea, zie de dag komt aan.

G.

Nee mijn lief, wil nog wat marren, 't zijn de starren,
nee mijn lief, wil nog wat marren, 't is de maan.

M.

Galathea, 't is geen maneschijn.

G.

5 Hoe? 't Is nog geen één geslagen, wat zou 't dagen?
Hoe? 't Is nog geen één, het kan de dag niet zijn.

Galatea: ook een nimf uit de Metamorfofen, geliefde van Pygmalion

'Books continue each other'

